

в яких застосовувались рушники. А в обрядах родин, весілля, похоронів, де ще вони запишесь, їх роль також неусвідомлена більшістю людей. Тому трапляються помилки у використанні рушників. Часом це обертається певними проблемами у житті. Потрібно відроджувати забуті традиції, а не шукати новизни в інших.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. <http://ya-ukrainets.com.ua/tradition/znachenyia-rushnyka-v-ukrayinskomu-pobuti/>
2. <http://fhouse.org.ua/vesilni-rushniki/>
3. http://kampot.org.ua/ukraine/nova_ukrain/cikavo_chutatu/page,3,106-vesilnij-rushnik.html
4. <http://salontiamo.com.ua/statti/rushnik.html>
5. Знаки. 155 стародавніх українських вишивок Упоряд. Т. Островська (1992) [Hurtom]
6. <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=692>

*Сабадаш Тетяна
(Полтава, Україна)*

ВИШИВКА – ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОСТІ ЛЮДИНИ

Українська народна вишивка є одним з найбільш поширених і доступних видів народної художньої творчості. Вона удосконалювалася протягом багатьох століть і до нас дійшла у вигляді чудових різноманітних орнаментів, швів, якими вони виконані, цікавих кольорових поєднань ниток. Зразки старовинної народної вишивки вражають нас простотою і лаконічністю, різноманітністю і художньою майстерністю і служать невичерпним джерелом для розвитку радянського декоративно – прикладного мистецтва. З глибокої давнини ручною вишивкою оформляли різноманітні вироби, необхідні людям в побуті. Популярна вишивка і сьогодні. Красиві і оригінальні сучасні вироби, оформлені українською народною вишивкою: серветки, скатертини, рушники, панно, блузи, чоловічі сорочки та інші види одягу.

Декоративно-прикладне мистецтво на сьогодні розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції – пізнавальну, комунікаційну, естетичну та ін. Життя підтверджує, що декоративно-прикладне мистецтво збагачується новими аспектами філософсько-естетичного звучання, його змістовна краса потрібна людині, в наш час зростає його художньо-культурна цінність. Декоративно-прикладне мистецтво – предметно-духовний світ людини – включає в себе численні види художньої практики. Це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьбленні і виточування тощо. Одні види – кераміка, обробка кістки і каменю, плетіння – виникли на зорі людської цивілізації, інші – молоді: гобелен, мереживо, вироби з бісеру, витинанки з паперу. Вишивка – найпоширеніший вид народного декоративно-прикладного мистецтва,

орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, повсті, виконане різними ручними або машинними швами. Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлене різнотипністю матеріалів, технік виконання орнаментів, композицій, колориту, які мають численні локальні особливості. Художнє обдарування українського народу, вершини його мистецького хисту в повну силу виявлені у вишитих творах. Немає меж розмаїттю їхніх художньо-виражальних засобів.[1.с.55]

У сучасній українській вишивці поступово змінюються колорит і шви, якими виконані візерунки. Традиційні орнаменти збагачуються новими елементами і цікавими композиційними рішеннями. Оформляючи вироби за народними мотивами, сучасні майстри зберігають багатовікові традиції народної вишивки, використовують кольорові рішення, орнаменти, техніку виконання, характерні для окремих областей України. Процес виконання вишивок захоплюючий. Заняття вишиванням розвиває естетичний смак, прищеплює акуратність, посидючість, працьовитість, творче ставлення до праці, формує у школярів певні навички та вміння, які їм знадобляться в практичній діяльності.

Створюючи орнаменти для вишивки, художники в усі часи зверталися до природи, але не просто копіювали її, а переробляли, стилізуючи спрощували, зберігаючи найхарактерніше. В українській народній вишивці зустрічаються рослинні, геометричні, рослинно-геометризовані орнаменти, орнаменти із зображеннями тварин, орнаменти з емблемами. У вишивці рушників, панно, присвячених знаменним датам, вживаються емблеми держави. Рослинні орнаменти складаються з стилізованих (спрощених) квітів, листя, бутонів, стеблин. Геометричні орнаменти складаються з різноманітних геометричних фігур: трикутників, ромбів, квадратів, зірок і ін.

У вишивці рушників, серветок, скатертин, панно в орнаментах зустрічаються стилізовані тварини, птахи, комахи. Рослинно-геометризовані орнаменти складаються з геометризованих, спрощених квіток, листя, бутонів, стеблин.

Шви українських вишивок діляться на основні та додаткові. Основні шви в свою чергу діляться на лічильні та декоративні. рахунковими називаються такі шви, для виконання кожного стібка яких необхідно вважати нитки тканин. Рахунковими швами виконують геометричні або рослинно-геометризовані орнаменти. До рахункових швів відносяться : пряма гладь, коса гладь, занизування, набір, низь, хрестик, зерновий вивід, виколювання, вирізування, різні види мережок. Різноманітність орнаментів досягається поєднанням декількох видів швів в одному візерунку. Так, візерунок може бути виконаний: прямий гладдю, вирізуванням, виколюванням, зерновим виводом, ретязем, двосторонньою штапівкою.[2.с.73]

У декоративних швах (їх ще називають вільними) стібки вишивки

виконують по мальованому контуру орнаменту. Отже, до декоративних відносяться шви, якими вишивають рослинні орнаменти. Це – двостороння гладь, полтавська гладь, художня гладь, рушникові шви. Прості декоративні шви: строчка, стебловий шов, ланцюжок або тамбурних шов, а також гладевий шов качалочки, якими виконують геометричні та рослинно-геометризовані орнаменти. До додаткових швів відносяться: крайові шви, якими оформляють краї серветок, рушників; з'єднувальні шви, якими можна з'єднувати окремі деталі таких виробів, як блузи, сукні, спідниці та ін.

Щоб робота над вишивкою зразків українських народних швів приносила творче задоволення, треба з самого початку намагатися виконувати все чітко і акуратно. Краса українських народних рахункових швів залежить від точності рахунку ниток тканини. Рослинні орнаменти треба вишивати точно по контуру малюнка.[3.с.5]

Вишивка – складне багатогранне явище художньої культури українського народу. Це один із давніх, найбільш масових і розвинених видів народного декоративного мистецтва. Історичні, літературні, фольклорні матеріали стверджують активне побутування на Україні вишивки одягового, інтер'єрного, побутового та обрядового призначення як у сільському, так і в міському середовищах. Її розвиток ґрунтується на спільній основі мистецької культури трьох братніх східнослов'янських народів у процесах взаємовпливів і взаємозв'язків з мистецтвом інших сусідніх народів. Вишивка розвивалась як домашні ремесла і організовані промисли. Ці дві форми існували паралельно, переплітаючись і взаємозбагачуючись. Кожна історична епоха вносила зміни у їх життя. Впродовж віків кристалізувалась чітка художня система, в якій гармонійну єдність творять матеріали, техніка, орнамент, композиційно-колеристичне рішення. Вишивка не піддається довгому зберіганню. Але вишивальниці перефразовують узори, створюючи співзвучні своєму часові складні орнаментальні композиції, в яких виявляються нашарування тем, образів і сюжетів, різного історичного походження. В стійких образах, композиціях, стилістичних засобах, колеристичних рішеннях прослідковуються архаїчні пласти, що відображають давні уявлення людини про світ. Вишивка – цінне історико-художнє джерело, яке дає можливість глибше усвідомити питання специфіки матеріальної і духовної культури українського народу. Це мистецтво всенародне, інтернаціональне за своєю суттю, через віки пронесена і зображена колективна художня пам'ять, пронесені естетичні ідеали краси. Сучасна вишивка розглядається як активно діючий вид мистецтва, що поєднує в собі минуле з сучасністю. На ниві його розквіту працюють народні майстри, художники-професіонали і самодіяльні умільці. Сьогодні вишивка розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції – естетичну, пізнавальну, комунікаційну. Це показовий вид мистецтва, який зберіг, доніс до нас і стверджує дальший розвиток орнаментальної графічної живописної культури народу [4.с.18].

У вишивці своєрідними засобами передається прагнення людини возвеличити те, що її оточує, чим вона живе. Це і рослинний світ, земля і небо, усе те прекрасне, що створене працею людини і передане у вишивці образною мовою узагальнення, закування, що зберігається як вселюдська пам'ять про історію, землю, природу. Образи природи особливо емоційно і поетично звучать у вишивці. Саме життя підтверджує, що вишивка активно розвивається і збагачується новими аспектами філософського, естетичного звучання, що змістовна краса її художньої мови необхідна сьогодні не менш, ніж у минулому, що в наш час зростає її художньо-культурна цінність.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Гасюк О.О. Художнє вишивання / О.О.Гасюк, М.Н.Сабадаш. – Київ, 1990.*
2. *Антонович Е.А. Декоративно-прикладне мистецтво / Е.А.Антонович, Р.В.Захарчук-Чугай. – Львів, 1992.*
3. *Макарчик С.А. Етнографія України / С.А.Макарчик – Львів. Видавництво «Світ», 1994.*
4. *Кара-Васильєва Т.В. Українська народна вишивка / Т.В.Кара-Васильєва, А.О.Заволокіна. – Київ : Мистецтво, 1993.*

*Якуніна Альона
(Полтава, Україна)*

ВИШИТИЙ ОРНАМЕНТ – СТИЛІЗОВАНА РИСА ЙОГО ТРАКТУВАННЯ

Композиція – процес створення художнього твору, складання його частин в єдине ціле.

Характер композиції залежить від ідейного задуму художника. Постійне спостереження навколишнього середовища живить творче уявлення майстра, збуджує прагнення відтворити її засобами мистецтва, зокрема вишивки.

Вишивка дозволяє специфічними засобами, в опосередкованій умовній формі, зумовленої традиціями народної творчості, відтворити навколишній світ. Однією палітрою фарб можна передати різні почуття: радість і смуток, сподівання і надії. Повторення елементів і творче застосування їх у певній композиції, вдалий підбір кольорів малюнка створюють своєрідний ритм в орнаменті, допомагають художнику досягти кінцевої мети – передати загальне враження, відтворити настрій. Художник намагається внести в кожен свою роботу щось нове, оригінальне.

Типовою рисою орнаменту вишивок є стилізоване трактування. Українським вишивкам притаманні як геометричні, так і рослинні форми орнаменту. Геометричний орнамент складається з різноманітних найпростіших елементів, що є засобом не тільки декоративно-естетичного, але й символічного мови. Геометричним зображенням властиві стрункість, чіткість. Вишиваючи геометричний орнамент, необхідно стежити за його симетрією.